

साक्री तालुक्यातील माध्यमिक शाळेत कार्यरत असणाऱ्या शिक्षक व शिक्षिकांची
माहिती तंत्र विज्ञानाबाबतची जाणीव जागृतीचा अभ्यास

प्रा.डॉ.अजयकुमार रामदास इंगळे
समर्थ शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, भाडणे,
ता.साक्री जि.धुळे

२१ व्या शतकास संगणकाचे युग असे संबोधिले जाते, संगणकामुळे माहिती तंत्रज्ञानात क्रांती झाल्याचे आढळते. मानवी जीवनाच्या अनेक पैलूंवर माहिती तंत्रज्ञानाचा प्रभाव आढळतो. माहिती तंत्रज्ञानात माहिती हा मुख्य स्रोत असल्याने माहितीची देवाण घेवाण करण्यासाठी उपयुक्त अशा माध्यमांचा कल्पनांचा उपक्रमांचा यामध्ये समावेश होताना दिसून येतो. माहिती तंत्रज्ञानात विविध साधनाचा उपयोग करण्यांत येऊ लागलेला इंटरनेट, इ-मेल इत्यादी साधनाचा मोठ्या प्रमाणात वापर करण्यांत येतो.

१. माहिती तंत्रज्ञान म्हणजे विविध साधनांचा वापर करून माहितीची निर्मिती, साठवण, एकत्रिकरण प्रक्रिया, माहितीचे वितरण, प्रस्तुतीकरण यांचे संदेशवहन करणे होय.
२. दळणवळणाच्या साधनांचा उपयोग करून योग्य माहिती योग्य त्या ठिकाणी व योग्य वेळी पोहचण्यासाठी वापरले जाणारे तंत्रज्ञान म्हणजे माहिती तंत्रज्ञान होय.
३. मानवाच्या सामाजिक, सांस्कृतिक व आर्थिक प्रगतीसाठी माहिती साठवणे, मिळविणे तिच्यावर प्रक्रिया करणे ती इतरत्र पाठविणे म्हणजे माहितीच्या कार्यक्षम व्यवस्थापनासाठी वापरल्या जाणाऱ्या अज्ञावली व यंत्रसामग्रीचा संच होय.

संशोधन उद्दिष्टे

- १) माध्यमिक शाळेतील शिक्षकांची माहिती तंत्रज्ञानाबाबतची जाणीव जागृती यांचा शोध घेणे.
- २) माध्यमिक शाळेतील शिक्षिकांची माहिती तंत्रज्ञानाबाबतची जाणीव जागृती यांचा शोध घेणे.
- ३) शिक्षक आणि शिक्षिका मधील माहिती तंत्रज्ञानाबद्दलची जाणीव जागृती संबंधी तुलना करणे.

संशोधनाची परिकल्पना :

माहिती तंत्रज्ञाना बाबत जाणीव जागृती बदल शिक्षक व शिक्षिकांमध्ये फरक नसतो.

संशोधनाची व्याप्ती व मर्यादा.

१. प्रस्तुत संशोधन साक्री तालुक्याच्या समावेश करण्यात आला आहे.
२. प्रस्तुत संशोधनात माध्यमिक शाळेतील शिक्षक व शिक्षिका यांचा समावेश करण्यांत आला.
३. प्रस्तुत संशोधनात माहिती तंत्रज्ञानाचा समावेश करण्यांत आला.

संशोधन पध्दती

प्रस्तुत संशोधन हे वर्तमान काळाशी संबंधीत व शालेय समस्येशी संबंधीत असल्याने सर्वेक्षण पध्दतीचा अंगीकार करण्यांत आला पण त्यात स्थानिक स्वरूपाचे लघुसंशोधन करण्यांत आले.

नमुना निवड

प्रस्तुत संशोधनासाठी साक्री तालुक्यातील माध्यमिक शाळांची १० टक्के निवड करण्यांत आली. या माध्यमिक शाळेतील शिक्षकांची ५० शिक्षक व ५० शिक्षिकांची यादृच्छिक नमुना निवड पध्दतीने निवड करण्यांत आली.

संशोधनाची साधने

प्रस्तुत संशोधनात शिक्षक व शिक्षिका यांच्यासाठी प्रश्नावली तयार करण्यांत आली प्रश्नावलीत एकूण ३० विधाने देण्यांत आली. व ती पध्दतशीरपणे देऊन प्रतिसादाची नोंद घेऊन माहितीचे संकलन केले व मिळालेल्या माहितीचे विश्लेषण व अर्थ निर्वचन करण्यांत आले.

गट	मध्यमान	दोन मध्यमानातील फरक	प्रमाण विचलन	गुण योग्य मुद्द्यांना प्रतिसाद	एकूण गुण योग्य मुद्द्याच्या प्रतिसादाचा वर्ग	संख्या	प्राप्त t मूल्य	सार्थकता स्तर	
								०.०५	०.०१
शिक्षक	१२३.०३	०.४३	२९.१९	३६९१	४७९५१९	३०	०.०६	२.००	२.६६
शिक्षिका	१२२.०६	०.४३	२५.२८८	३६७८	४७००७८	३०			

वरील सारणीवरून असे निदर्शनास येते की, ०.०१ या स्तरावर $df=58$ सारणी t मूल्य २.६६ आहे, प्राप्त t मूल्य ०.०१ या स्तरावर २.६६ आहे, तर ०.०५ या स्तरावर २.०० आहे. प्राप्त t मूल्य ०.०६ आहे.

निष्कर्ष :

०.०१ / ०.०५ या सार्थक स्तरावर t सार्थक नसल्यामुळे शुन्य परिकल्पनेचा स्वीकार करावा लागतो. व माध्यमिक शाळेतील शिक्षक व शिक्षिका यांच्यामध्ये माहिती तंत्रविज्ञानाबाबत जाणीव जागृतीत फरक नसल्याचे आढळते काही प्रमाणात येणारा भेद हा संयोगाने आला असे मानावे लागेल.

शिफारशी :

१. माध्यमिक शाळेत प्रत्येक शिक्षक व शिक्षिकांसाठी माहिती तंत्रज्ञानातील सुविधा उपलब्ध करून द्यावी.
२. माहिती तंत्रज्ञानाकरीता आयोजित शिबीरात शिक्षक व शिक्षिकांना दोन्हीना पाठवावे, कार्यशाळेचे आयोजन शालेय स्तरावर करावे.
३. शिक्षक व शिक्षिका यांना संगणक उपलब्ध करून द्यावे.

संदर्भ सूची

- १) भितांडे, वि.रा. (१९८९), 'शैक्षणिक संशोधन पध्दती' नूतन प्रकाशन, पुणे.
- २) पाटील प्रशांत (सप्टे. २००७), 'शैक्षणिक तंत्रविज्ञान आणि व्यवस्थापन' नित्यनूतन प्रकाशन, पुणे प्र.क्र. १ ते २४
- ३) महाले संजीवनी (२००६) 'माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान' संस्कार प्रकाशन लातूर, प्र.क्र. ११, २३, २७, ३५, ४४
- ४) जगताप ह.ना. (नोव्हें. २००७) 'शैक्षणिक तंत्रविज्ञान आणि माहिती तंत्रविज्ञान' नित्य नूतन प्रकाशन, पुणे.
- ५) बगाडे विशाखा (डिसे. २००७) 'माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान' निराली प्रकाशन, पुणे.
- ६) साळी व सा. (२००६) 'विज्ञान आणि तंत्रज्ञान' फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
- ७) प्रा.श्री.आल्लाप्रभू सा. रवि व किर्ती (२००३) 'शिक्षणातील माहिती तंत्रज्ञान,' सागर एज्युकेशन एंटरप्रायजेस, श्रीरामपूर.